

**Образложение за зголемувањето на стапката на противцикличниот
заштитен слој на капиталот за изложеностите на банките во
Република Северна Македонија на 1,5%**

(„Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 275/2023)

Врз основа на редовната квартална оцена на системските ризици, којашто ги вклучува податоците за третиот квартал од 2023 година, вклучително и најновите показатели, се предлага Советот на Народната банка да донесе одлука за **зголемување на стапката на противцикличниот заштитен слој на капиталот за изложеностите на банките во Република Северна Македонија за 0,25 процентни поени, од претходно утврдените 1,25% на 1,5%, применлива во првиот квартал од 2025 година.** Стапките на противцикличниот заштитен слој на капиталот за изложеностите на банките кон клиенти од други земји ќе се применуваат во согласност со висината на стапката којашто е утврдена од надлежниот орган на другата земја. Инаку, во согласност со претходните одлуки на Советот на Народната банка, од 1 август 2023 година започна да се применува стапката на противцикличниот заштитен слој на капиталот за изложеностите кон клиенти од Република Северна Македонија во висина од 0,5%, од 1 јануари 2024 година до 30 јуни 2024 година оваа стапка ќе изнесува 0,75%, од 1 јули до 31 октомври 1% и во ноември и декември 2024 година 1,25%.

Зголемувањето на стапката на противцикличниот заштитен слој на капиталот и натаму има за цел да делува превентивно кон дополнително јакнење на отпорноста на банките и со тоа да обезбеди повисока финансиска стабилност. Одлуката за зголемувањето на стапката на противцикличниот заштитен слој на капиталот за изложеностите на банките во Република Северна Македонија се заснова врз оцените за натамошно присуство на цикличните системски ризици и продолжениот период на неизвесност од нивно остварување, во услови на сигурен и стабилен банкарски систем со зголемена профитабилност и соодветно ниво на ликвидност, кога ризиците сè уште немаат одраз врз билансите на домашните банки.

Оцената на цикличниот системски ризик за утврдувањето на висината на противцикличниот заштитен слој на капиталот за изложеностите во Република Северна Македонија вклучува анализа на основниот и на дополнителните показатели за системски ризик. Заклучно со третиот квартал од 2023 година, основниот показател е под неговиот долгорочен тренд со отстапување од -5,8 п.п. **Предлогот за зголемување на стапката на противцикличниот заштитен слој на капиталот се темели врз дополнителните податоци за системскиот ризик, особено оние коишто се однесуваат на макроекономските движења и на пазарот на недвижности и коишто можат индиректно да го поттикнат остварувањето на кредитниот ризик.** Оттука, особено е нагласена неизвесноста од идните движења на општото ниво на цените, и покрај постојаното забавување на инфлацијата во текот на 2023 година, како и влијанието на цените на недвижностите коишто сè уште бележат високи стапки, во услови на натамошен солиден раст на станбените кредити. Постојаниот двоцифрен раст на општото ниво на цените предизвика затегање на финансиските услови преку зголемување на каматните стапки и заострување на кредитните услови, што претставува значаен чинител на ризик за

кредитоспособноста на клиентите на банките, и покрај забавувањето на растот. Годишната стапка на раст на цените на недвижностите подолг период е двоцифрена и иако бележи извесно забавување, и натаму е на високо рамниште (11% во третиот квартал од 2023 година, 12,9% во вториот, 18,8% во првиот квартал од 2023 година и 20,1% во четвртиот квартал на 2022 година), што упатува на потребата од внимателно следење на трендовите и во следниот период. И станбените кредити, и покрај забавувањето, и натаму растат со двоцифрени стапки (10,1% на 30.9.2023 година, 10,7% на 30.6.2023 година, 11,4% на 31.3.2023 година и 12,8% на 31.12.2022 година). Портфолиото на станбени кредити е со највисок квалитет и засега нема знаци за остварување на кредитниот ризик, но неизвесните макроекономски услови ги нагласуваат ризиците за следниот период и упатуваат на потребата од поголема внимателност од страна на банките и претпазливост во спроведувањето на макропрудентните мерки заради натамошно јакнење на отпорноста на банките.

Банкарскиот систем е сигурен и стабилен во услови на ниско системско остварување на кредитниот ризик, зголемена профитабилност и солвентност, како и одржување соодветно ниво на ликвидност, што е потврдено и со наодите од редовните стрес-тестови за, главно, висока отпорност на домашните банки на можни шокови. Во третиот квартал од 2023 година, стапката на адекватност на капиталот порасна на 18,4%, а кредитното портфолио е со добар квалитет, при што стапката на нефункционалните кредити е на ниско и стабилно ниво од околу 3%. Профитабилноста на банкарскиот систем значително се подобри, при значителен раст на добивката, којашто во услови на раст на каматните стапки и каматносноста актива, се должи главно на зголемените нето каматни приходи. Забрзаниот раст на добивката имаше позитивно влијание врз основните показатели за профитабилноста и оперативната ефикасност на банкарскиот систем, коишто се значително подобри од нивниот долгорочен просек. Оттука, одржувањето на повисоката стапка на противцикличниот заштитен слој на капиталот не би претставувало товар за одделните банки, особено што во согласност со регулативата, со примената на зголемената стапка ќе се започне по 12 месеци од нејзиното усвојување, што им остава доволно простор на банките соодветно да ги планираат своите капитални позиции и начинот на употреба на подобрената профитабилност за оваа цел.

Народната банка ќе продолжи со внимателно следење на системските ризици и ќе ја преоценува висината на стапката на противцикличниот заштитен слој на капиталот на редовна квартална основа. Притоа, во случај на значително остварување на ризиците во билансите на банките, имајќи ја предвид природата на противцикличниот заштитен слој на капиталот и насоките на релевантните европски институции, Народната банка може да ја оцени и потребата од негово делумно или целосно ослободување, како поддршка на работењето на банките при евентуални неповолни сценарија.